

op zoek naar

groene
pedagogiek

In hoeverre kan de landbouwsector ondersteuning bieden aan kinderen en jongeren met leer-, gedrag- of ontwikkelingsproblemen? “Wij zoeken naar nieuwe mogelijkheden om deze kinderen te begeleiden en zoeken daarvoor ook andere uitdagende omgevingen. Samenwerken met boerderijen lijkt veel mogelijkheden te bieden” zegt Hubert de Waard (Agora)

In het Transforum programma Green Care Amsterdam (2007-2009) is gekeken naar de functie van boerderijen voor de grote stad. Als onderdeel hiervan heeft het project *‘De boerderij als ontwikkelingsomgeving’* gedraaid.

De ervaringen die hiermee zijn opgedaan, hebben geleid tot uitbreiding van het project. De Stichting Agora heeft met twee scholen voor speciaal onderwijs aan dit project meegewerkt. In dit project bleek dat kinderen veel baat hebben bij een verblijf op de boerderij. Ze bewegen meer, communiceren beter, zijn actiever en leren verantwoordelijkheid te dragen voor de zorg van dieren en van hun klasgenoten.

Binnen het samenwerkingsverband ‘breed Onderwijs Zorgcentrum’ (bOZ) zijn de Stichting Agora, de Stichting Orion, Spirit en Tinteltuyn, met vijf nieuwe pilots gestart. Deze pilots hebben gelopen vanaf augustus 2009 tot december 2010. In deze pilots zijn activiteiten gestart voor kinderen en jongeren in de leeftijd van 2-20 jaar die leer-, gedrag-of ontwikkelingsproblemen hebben.

Het totale project richt zich op het actief ontwikkelend leren en speciale zorg binnen een boerderijsetting. Wij zien dat de boerderijen hiervoor een uitstekende en gevarieerde omgeving bieden.

De 5 projecten

Petraschool en Sjalom, Speciaal Basisonderwijs (SBO) – Stichting Agora

Aan dit project hebben kinderen in de basisschoolleeftijd deelgenomen. Dit project betrof een langdurig (een half jaar lang) en frequent (een keer per week) bezoek aan boerderij De Corneliahoeve in Westzaan.

De kinderen hebben op de boerderij een programma gevolgd, waarin ze dieren verzorgden en in groepjes de lunch klaarmaakten voor de hele groep.

In dit project is gebleken dat het werken en het verblijf op de boerderij de kinderen de rust geeft om samen te werken, nieuwe ervaringen op te doen en ter afsluiting ook hun ouders rond te leiden en te vertellen wat er allemaal gebeurd is.

A.H. Gerhardschool, Speciaal Onderwijs (SO) – Stichting Orion

Bij dit project van het speciaal onderwijs volgden kinderen, in twee groepen van 7, een speciaal programma. De kinderen gingen week op, week af een dag naar de boerderij. De week op de boerderij werd meegewerkt en kregen ze instructies. De week op school bereidden ze voor of werkten uit wat ze geleerd hadden.

Orioncollege Kingma, Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) – Stichting Orion

In dit project hebben jeugdigen van 12-16 jaar van het voortgezet speciaal onderwijs een leerprogramma gevolgd op boerderij De Balder in het Twiske. De jongeren hebben geleerd een moestuin aan te leggen en planten te verzorgen. Aan het eind van hun project konden ze hun eigen groenten oogsten en meenemen. Ze hebben geleerd over grondbewerking, inzaaien en onderhoud.

Daarnaast heeft dit project de jongeren zelfvertrouwen gegeven en ze tot een betere samenwerking gebracht.

Naast het werken op de boerderij werden in de boerderijklas extra instructies gegeven en deelprogramma's uitgewerkt. Het project heeft zelfs geleid tot een leerwerkproject, waarin jongeren helpen bij het onderhoud op de boerderij.

Medisch Kinderdagverblijf (MKD) - Spirit

Het MKD biedt hulp en ondersteuning bij de opvoeding van kinderen in de leeftijd van anderhalf tot zes jaar. Het MKD biedt een combinatie van hulp thuis aan ouder en kind en begeleiding van kinderen in het centrum. Het kind verblijft een aantal dagen in de week in een groep van maximaal acht kinderen in de leeftijd van anderhalf tot zes jaar en wordt daar begeleid door een team hulpverleners. Jonge kinderen van een medisch kinderdagverblijf kregen tijdens een speciaal project een programma van 10 weken aangeboden op de boerderij. Het interessante aan dit project was dat zij deels zelf activiteiten deden en er deels in de bestaande groep op het kinderdagverblijf mee werkten. De kleine groep van drie kinderen speelde in de hooiberg, voerde de kippen en de geitjes en onderzocht alles wat er te doen is op de boerderij. De begeleidster vertelde verhaaltjes over de boerderij en liet platenboeken zien.

Buitenschoolse opvang (BSO) – Tinteltuyn

Kinderen uit het speciaal basisonderwijs kunnen via dit project in hun vrije tijd op de boerderij zijn om ervaringen op te doen. In samenwerking met boerderij Stebo Stables is er een afwisselend programma, waarin het verzorgen van dieren, struinen in de weilanden en samen ravotten op het erf elkaar afwisselen. De kinderen zijn zoveel mogelijk buiten en lijken geen last te hebben van een regenbui. Ze werken goed samen en hebben schik in het verblijf op de boerderij.

Opbrengsten

Uit het onderzoek *De boerderij als ontwikkelomgeving* door Yvon D. Schuler (Transforum:2009) komt naar voren dat de boerderij positief werkt voor deze speciale doelgroep, omdat:

- een afgebakende omgeving (erf en landerijen) veiligheid, maar ook voldoende eigen vrijheid geeft aan de kinderen en jeugdigen;
- er afgebakende taken in een vast programma uitgevoerd kunnen worden en structuur bieden, maar toch voldoende eigen inzichten en initiatief vragen en variëteit en flexibiliteit aan kinderen geven;
- de mogelijkheid bestaat voor eigen verantwoordelijkheid bij de keuze van werkzaamheden en activiteiten en ervarend leren hierdoor aangewakkerd wordt;
- een grote fysieke activiteit, van de kinderen en jeugdigen, ook om het overstijgen van eigen grenzen vraagt;
- de binding met natuur en de omgeving concreter wordt;
- de beleving van ‘samen werken’ en van sociale contacten worden ondersteund.

De boerderij is een concrete omgeving, waar werken, leren en ontwikkelen in een ‘echte’ context plaats vindt en kinderen en jongeren uitgedaagd worden.

Hoe verder?

Vanuit de vijf concrete pilots wordt informatie verzameld die zal leiden tot een concept beschrijving van een doorlopend ontwikkelprogramma voor deze doelgroep.

We sluiten aan bij het project Green Care Amsterdam (www.transforum.nl), waarin de meerwaarde van de boerderij als volgt wordt aangegeven:

- Kinderen en jongeren die binnen een groene context (leeromgeving) werken, vergroten hun betrokkenheid en aandacht tijdens het leren en hun sociale contacten verlopen harmonieuzer.
- Kinderen en jongeren zijn in een groene omgeving beter geconcentreerd en meer betrokken bij het leerproces.

In bijeenkomsten met deskundigen wordt gezocht naar de pedagogische, zorg- en welzijnsaspecten die het werken op de boerderij oplevert voor deze doelgroepen. Waarom zouden ze beter af zijn op de boerderij. Wat voor extra programma’s kunnen de kinderen krijgen op de boerderij? Tevens zal een aanzet tot een duurzame strategische samenwerking tussen verschillende onderwijs-, zorg- en agrarische instellingen gedaan worden. Het ligt in de bedoeling om op landelijk niveau een aanzet tot een interventiemethode op de boerderij te maken.

Vooraf het zoeken naar een duurzame vaste structuur tussen scholen, zorg- en welzijnsorganisaties en de boerderijen in de omgeving van de stad, zal verder opgepakt moeten worden. Vanuit de bOZ organisatie wordt gekeken naar mogelijkheden om een duurzame ontwikkeling van brede onderwijs-zorg op de boerderij mogelijk te maken. Op basis van alles wat wij uit de pilots

leren gaan we op zoek naar strategische samenwerking in de regio, zodat ook na het pilotproject alle leermomenten gedeeld worden met andere organisaties. We zoeken verder naar:

- mogelijkheden om in de agrarische sector te werken aan duurzame onderwijs-zorgtrajecten en hiervoor een regionaal ontwerp te maken;
- het monitoren van de ontwikkelingen en de benodigde organisatorische en strategische stappen hiervoor te zetten, zoals scholing en coaching voor het werken op de boerderij;
- kansen om de opgedane ervaringen te delen met andere partners in de conglomeraat Zaanstad/Amsterdam en de regio. Daarbij wordt ingezet op het uitwisselen van kennis met deskundigen op verschillende terreinen.

Publicaties over dit project zijn vanaf december 2010 te vinden op www.transforum.nl

Tot stand gekomen in samenwerking met:

Agora, Stichting voor Bijzonder Primair Onderwijs in de Zaanstreek
www.agora.nu

Orion, Stichting voor Openbaar Speciaal Onderwijs in Amsterdam
www.orion.nl

Spirit, Jeugd en Opvoedhulp
www.spirit.nl

Tinteltuin Kinderopvang
www.tinteltuin.nl

Gefinancierd en ondersteund door Transforum
www.transforum.nl

Procesbegeleiding door Orgyd procesadvies & kindergroen
www.orgyd.nl

redactie: Carlita ten Brink-Koningstein/INTI Communicatie
vormgeving: Rutger Post/InBeelding
druk: Raddraaier b.v.

november 2010

